

Ugo Cerletti - Dr Shock

In het begin van de vorige eeuw ontwikkelde de psychiatrie zich tot een zelfstandige discipline, los van de neurologie. Er ontstonden twee vormen van psychiatrie: biologische en psychologische psychiatrie. De vertegenwoordigers communiceerden nauwelijks met elkaar. Ze bedienden ook een totaal andere clientèle.

De psychologische psychiatrie zag de oorzaak van psychische problemen in jeugdervaringen en had als instrument het therapeutisch gesprek. De methode werd geschikt geacht voor relatief goed functionerende patiënten. Patiënten die weliswaar ernstig gebukt konden gaan onder hun problemen, maar in staat waren om daarover te praten en te reflecteren.

Er zijn ook patiënten met zulke ernstige symptomen dat ziekenhuisopname noodzakelijk wordt. Ze zijn zo depressief dat ze zich verwaarlozen of zijn totaal in de war. Honderd jaar geleden leefden deze patiënten meestal in deplorabele omstandigheden in overbevolkte gestichten. Ze hadden de aandacht van de biologische psychiatrie. Deze kwam in de jaren twintig tot bloei door de ontdekking van 'schoktherapieën'. In onze ogen waren dat primitieve en barbaarse therapieën. Ze worden – op één na – niet meer gebruikt.

In die tijd was er nog niets anders – de eerste medicijnen kwamen pas in 1954. Het idee van schoktherapieën was gebaseerd op de – naar later is gebleken, onjuiste – observatie dat epilepsie niet samengaat met schizofrenie. De theorie was dat een epileptische aanval stofjes vrijmaakt die beschermen tegen schizofrenie. Dus nam men bloed af bij epileptici, net na een aanval, en spoot dat in bij mensen met schizofrenie. Of probeerde men bij hen een epileptische aanval te induceren.

Ugo Cerletti, hoofd van de afdeling psychiatrie in Rome, probeerde in 1938 met elektriciteit epileptische aanvallen op te wekken. Aanvankelijk experimenteerde hij met honden en zonder succes: de meeste honden overleefden het niet. Het verhaal gaat dat Cerletti op een dag bij de slager een stuk vlees bestelde dat niet voorradig was. De slager stuurde hem achterom – in die tijd slachtten slagers nog zelf hun vee. Cerletti zag vervolgens hoe een varken geslacht werd: eerst verdoofd door elektrische schokken op zijn voorhoofd, daarna de keel doorgesneden. Cerletti realiseerde zich waarom zijn proeven met honden mislukten: hij had de stroom door het hele lijf laten lopen, waardoor het hart het begaf. Door de elektrodes alleen op het hoofd te zetten kon hij makkelijk een dosering vinden die epileptische insulten veroorzaakte zonder risico op overlijden.

Toen dat eenmaal vastgesteld was, werd de eerste de beste zwerver die door de Romeinse politie in verwarde toestand van de straat was geplukt, door Cerletti en zijn medewerkers aan een serie elektroshocks onderworpen. De dokters zagen met het hart in de keel hoe de patiënt bij de hoogste dosering compleet knock-out ging en zo'n veertig seconden niet

ademde. Maar hij kwam snel weer bij, had geen enkele herinnering aan de schokken en voelde zich een stuk beter.

Vervolgens gebeurde wat zo vaak gebeurt met nieuwe therapieën: het werd een hype. De elektroshocks leken een veel gerichtere en veiliger manier om epileptische insulten op te wekken dan de medicamenten die tot dan toe gebruikt werden - zoals insuline in hoge dosering. Dat leidde niet alleen tot convulsies maar ook tot coma's met soms permanente hersenschade. Binnen korte tijd werd electroshock in de meeste klinieken in Europa en de VS toegepast, bij zeer veel patiënten.

In de jaren zestig kwam de terugslag. Biologische psychiatrie kwam in een kwaad daglicht te staan en de elektroshock werd, als symbool van een inhumane psychiatrie, nauwelijks meer toegepast. Tegenwoordig is het weer een belangrijk instrument in de behandeling van ernstige depressies. De procedure is enorm verbeterd: patiënten krijgen een lichte anesthesie en spierslappers, waardoor de enige bijwerking een meestal kort geheugenverlies is. Die bijwerking wordt op de koop toegenomen, omdat elektroshock zo snel effect heeft en soms het enige is dat werkt. De kans op terugval is vervolgens ook groot, maar dankzij elektroshocks worden mensen bereikbaar voor andere behandelingen, bijvoorbeeld psychotherapie.

In deze rubriek zijn veel therapieën aan bod gekomen die bij toeval ontdekt werden, een hype werden en vervolgens in onbruik raakten. Ondanks het feit dat de observaties en de theorieën waarop elektroshocks waren gebaseerd totaal niet klopten, en ondanks het feit dat we nog steeds niet weten waarom het werkt, hebben we er dit keer een bruikbare therapie aan overgehouden. Niet voor schizofrenie, maar voor depressie. Een echte toevalstreffer.

